

**V CSK 101/13, Podstawy prawne roszczenia prewencyjnego w razie zagrożenia
szkodami górniczymi. - Wyrok Sądu Najwyższego**

Opublikowano: OSNC 2014/10/104, OSP 2015/6/57, LEX nr 1523415

Wyrok

Sądu Najwyższego

z dnia 9 stycznia 2014 r.

V CSK 101/13

**Podstawy prawne roszczenia prewencyjnego w razie zagrożenia
szkodami górniczymi.**

TEZA aktualna

Do roszczeń o zapobieżenie szkodom spowodowanym ruchem zakładu górniczego (art. 99 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze, jedn. tekst: Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 ze zm.) ma także zastosowanie art. 439 k.c.

TEZA aktualna

Należy uznać, że art. 91 ust. 1, art. 92, art. 98 i 99 p.g.g. z 1994 r. nie wystarczają, aby na ich podstawie uważać, że ustawa szczególna całościowo reguluje roszczenie prewencyjne w razie zagrożenia szkodami górniczymi i tym samym wyłącza stosowanie art. 439 k.c. Przepis ten stanowi rzadkie w obowiązujących systemach prawnych, ale mające bardzo odległe korzenie (*cautio damni infecti*) ogólne roszczenie prewencyjne, mające wymuszać na podmiotach, których działalność, najczęściej z jej istoty niebezpieczna grozi innym wywołaniem szkód i podjęcie czynności odwracających to zagrożenie. Ze względu jednak na to, że czynności prewencyjne mogą być bardzo kosztowne, muszą być jednocześnie racjonalne, ograniczone do zachowań niezbędnych do osiągnięcia celu i nie powodować sparaliżowania działalności gospodarczej, art. 439 k.c. przewidział przesłanki jego zastosowania, w tym bezpośrednio zagrożenia szkodą.

UZASADNIENIE

Skład orzekający

Przewodniczący: Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz.

Sędziowie SN: Wojciech Katner (sprawozdawca), Bogumiła Ustjanicz.

Sentencja

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa "P.B.", spółki z o.o. w M. przeciwko "K.H.W." S.A. w K. o zapłatę, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 9 stycznia 2014 r. skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 18 października 2012 r. oddalił skargę kasacyjną i zasądził od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 5.400 zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie faktyczne

Wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo

"P.B.", spółki z o.o. w M. przeciwko "K.H.W." S.A. w K. o zapłatę kwoty 697 079,51 zł z tytułu kosztów poniesionych na wykonanie zabezpieczenia przed wpływami eksploatacji górniczej, polegającymi na możliwym wystąpieniu deformacji nieciągłych na nieruchomości, położonej w granicach obszaru górniczego Kopalni Węgla Kamiennego "M.W.", na której strona powodowa wybudowała zespół domów jednorodzinnych. Przyczyną oddalenia powództwa było ustalenie, że nie istnieje bezpośrednie zagrożenie możliwością wystąpienia deformacji gruntu, ze względu na nieprowadzenie w rejonie wymienionej nieruchomości eksploatacji górniczej od 1959 r., nie projektowanie prowadzenia takiej eksploatacji w przyszłości, nieprzedłożenie, a nawet niezlecenie przez stronę powodową, wyników badań wierceń przeprowadzonych do głębokości wyeksploatowanego pokładu, niedopatrzenie się przez projektanta inwestycji zagrożenia deformacjami, a także brak podstaw do stwierdzenia, że w rejonie wzniesionych przez powódkę budynków występują pustki poeksploatacyjne, gdyż strona powodowa przedstawiła tylko dowody na występowanie stref spękań i rozluźnienia skały. Nie zostały zatem, zdaniem Sądu, spełnione przesłanki odpowiedzialności prewencyjnej na podstawie art. 99 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 ze zm. - dalej: "Pr.g.g."), ponieważ ze wskazanych ustaleń wynika, że prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożenia deformacjami jest nieznaczne, choć nie można go wykluczyć.

Po rozpoznaniu apelacji strony powodowej Sąd Apelacyjny w Katowicach zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i zasądził od pozwanej żadaną kwotę z ustawowymi odsetkami, a w pozostałej części oddalił powództwo i apelację. Oparł rozstrzygnięcie na przeciwstawieniu się zastosowaniu w niniejszej sprawie art. 99 Pr.g.g. w sposób, w jaki dokonał tego Sąd Okręgowy, wymagając spełnienia przesłanki bezpośredniości zagrożenia szkodą górniczą, czego wymaga art. 439 k.c., niemający zastosowania do zagrożenia szkodami górniczymi. Uznając za udowodnione prawdopodobieństwo wystąpienia deformacji nieciągłych, a także mając na względzie brak sporu między stronami co do wysokości poniesionych przez stronę powodową kosztów dokonanych zabezpieczeń, Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji.

W skardze kasacyjnej strona pozwana zarzuciła naruszenie art. 99 w związku z art. 95 ust. 2 Pr.g.g. przez przyjęcie, że mimo braku bezpośredniego zagrożenia dla wznoszonych obiektów ze strony ruchu zakładu górniczego, pozwany był zobowiązany do ponoszenia kosztów robót zabezpieczających, art. 92 Pr.g.g. przez przyjęcie, że art. 439 k.c. nie ma zastosowania do roszczenia o charakterze odszkodowawczym jako formy naprawienia szkody. (...)

Uzasadnienie prawne

Sąd Najwyższy zważył, co następuje: (...)

Niesporne jest poniesienie przez stronę powodową określonych wydatków w celu zapobieżenia szkodzie górniczej w przyszłości oraz ich wysokość i podmiot odpowiedzialny. Przedmiotem sporu jest podstawa odpowiedzialności i spełnienie jej przesłanek. Zdaniem Sądu drugiej instancji, podstawą odpowiedzialności prewencyjnej pozwanego, ze względu na ustalony stan faktyczny, są przepisy Prawa geologicznego i górniczego z 1994 r., z uwzględnieniem art. 222 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 613). Z art. 91 ust. 1, art. 92 i 99 Pr.g.g. wynika obowiązek

poniesienia przez pozwanego kosztów zabezpieczenia terenu budowanego zespołu domów jednorodzinnych wznoszonych przez powodową spółkę, przed groźącą szkodą, wynikającą z możliwości wystąpienia deformacji nieciągłych gruntu. Według pozwanego, należało w sprawie zastosować art. 439 k.c., który wymaga dla roszczenia zapobiegającego szkodzie, aby zagrożenie jej wystąpieniem było bezpośrednie, a tego strona powodowa nie udowodniła. Pojawiła się zatem kontrowersja dotycząca zastosowania przepisów kodeksu cywilnego do roszczenia o zapobieżenie szkodzie górniczej w sytuacji, w której przepisy Prawa geologicznego i górniczego z 1994 r. przewidywały szczególne unormowanie tej odpowiedzialności odszkodowawczej (dział V, art. 91-100). Zgodnie z art. 99, przepisy dotyczące naprawiania szkód stosuje się odpowiednio do zapobiegania tym szkodom. To było podstawą wyłączenia przez Sąd drugiej instancji stosowania art. 439 k.c. do zapobiegania szkodom górniczym. Stanowisko takie ma wzmacniać art. 92 Pr.g.g., w którym jest mowa o stosowaniu przepisów kodeksu cywilnego do naprawiania szkód spowodowanych ruchem zakładu górniczego, "o ile ustawa nie stanowi inaczej". Dalsze przepisy Prawa geologicznego i górniczego z 1994 r. stanowią o podmiocie odpowiedzialnym za naprawienie szkody, solidarnej odpowiedzialności wielu sprawców oraz o sposobie naprawienia szkody, z wyraźną preferencją dla przywrócenia stanu poprzedniego, a więc odmiennie niż według art. 363 k.c., jak też o trybie postępowania odszkodowawczego. Zapobieżenia szkodzie, poza ogólnym art. 99, dotyczy art. 98 Pr.g.g. odnoszący się do sytuacji, w której zachodzi potrzeba natychmiastowego działania w celu zapobieżenia szkodzie lub jej dalszym skutkom.

Należy uznać, że powołane przepisy Prawa geologicznego i górniczego z 1994 r. nie stanowią wystarczającej podstawy do przyjęcia, iż ustawa szczególna całościowo reguluje roszczenie prewencyjne w razie zagrożenia szkodami górniczymi i tym samym wyłącza stosowanie art. 439 k.c. Przepis ten stanowi rzadkie w obowiązujących systemach prawnych, ale mające głębokie korzenie (*cautio damni infecti*) ogólne roszczenie prewencyjne, wymuszające na podmiotach, których działalność, najczęściej z jej istoty niebezpieczna, grozi innym wywołaniem szkód i podjęcie czynności odwracających to zagrożenie. Ze względu jednak na to, że czynności prewencyjne mogą być bardzo kosztowne, muszą być jednocześnie racjonalne, ograniczone do zachowań niezbędnych do osiągnięcia celu i nie powodować sparaliżowania działalności gospodarczej, w art. 439 k.c. przewidziano przesłanki jego zastosowania, w tym bezpośrednio zagrożenie szkodą. W doktrynie oraz w orzecznictwie bezpośrednio rozumie się nie jako szybkie następstwo czasowe, tylko jako bezpośrednio skutku, jakim jest groźąca szkoda wobec przyczyny, czyli stanu zagrożenia. Wypowiadany jest pogląd, który należy podzielić, że zagrożenie szkodami górniczymi jest w rzędzie typowych zagrożeń przewidzianych w art. 439 k.c., także ze względu na przesłanki podmiotowe, jakie musi spełnić przedsiębiorca, do którego obowiązków jest kierowany ten przepis.

Należy uznać, że przepisy o naprawieniu szkód, do których odsyła art. 99 Pr.g.g., nie pozwalają na wyłączenie odnośnie do roszczenia prewencyjnego ogólnego przepisu art. 439 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2002 r., V CKN 829/00, OSNC 2003, nr 10, poz. 137 oraz z dnia 29 stycznia 2002 r., V CKN 690/00, nie publ.).

Przepis ten ma więc - obok przepisów zobowiązujących przedsiębiorcę górniczego do

podjęcia czynności zapobiegających szkodom (zwłaszcza art. 64 ust. 2 pkt 6 Pr.g.g. z 1994 r. oraz art. 108 ust. 2 pkt 2 lit. h ustawy z 2011 r.) - zastosowanie również do roszczeń o charakterze prewencyjnym wobec tego przedsiębiorcy.

Z okoliczności faktycznych wynika spełnienie wobec pozwanego zarówno przesłanek określonych w art. 91 ust. 1 w związku z art. 99 Pr.g.g. z 1994 r., jak i z art. 439 k.c., gdyż wystąpiło bezpośrednie zagrożenie szkodą w rozumieniu także tego przepisu, przez wykazanie związku przyczynowego między stanem górotworu po działalności górniczej, prowadzonej w przeszłości przez poprzedników prawnych pozwanego, a prawdopodobnymi ich następstwami dotyczącymi budynków mieszkalnych. Działania prewencyjne są wymagane zanim szkoda powstanie, zatem opierają się na wykazanym stopniu prawdopodobieństwa, a nie na pewności, nie mogą więc tylko być tego prawdopodobieństwa pozbawione. Prawdopodobieństwo szkód zostało w niniejszej sprawie wykazane w stopniu wystarczającym, dlatego powód powinien był wykonać zabezpieczenia przed wpływami eksploatacji górniczej. Rodzaj tych zabezpieczeń i poniesione koszty nie były przez pozwaną kwestionowane.

Tak więc, z częściowo odmienną argumentacją prawną, należało uznać zaskarżony wyrok za prawidłowy i na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalić skargę kasacyjną.